

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну
імені Михайла Бойчука
Факультет декоративно-прикладного мистецтва
Кафедра мистецтвознавства і мистецької освіти

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОК 22. Історія мистецтва та архітектури Київської Русі

Рівень (ступінь) вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки»
Спеціальність	В4 «Образотворче мистецтво та реставрація»
Освітня програма	ОП «Мистецтвознавство»
Статус дисципліни	Обов'язкова
Курс/Семестр	1 курс (2 семестр)
Кількість кредитів ЄКТС	5 кредитів (150 год.)
Розподіл за видами занять за годинами навчання	Лекції – 40 год
	Семінарські - 20
	Практичні - 16
	Самостійна робота - 74
Форма підсумкового контролю	Екзамен
Викладач	Леонтьєва Олена Валеріївна, доктор філософії з образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації, доцент кафедри мистецтвознавства і мистецької освіти
Контактна інформація викладача	leontieva_o@kdidpamid.edu.ua
Ресурси комунікації з викладачем	Moodle: https://kdidpamid.edu.ua/academy/navchannya/dystanczijne-navchannya/
Дні занять	Відповідно до розкладу занять
Консультації	Відповідно до графіку консультацій:

Опис навчальної дисципліни

Анотація дисципліни	Навчальна дисципліна «Історія мистецтва та архітектури Київської Русі» пропонує здобувачам вищої освіти комплексне вивчення генези, еволюції та стилістичних особливостей художньої культури домонгольської доби (IX–XIII століття). Програма курсу охоплює широкий спектр тем, починаючи від витоків міфологічного світогляду ранніх слов'ян і завершуючи аналізом самобутніх регіональних архітектурно-мистецьких шкіл періоду удільної роздробленості. Особлива увага приділяється мистецтвознавчому дослідженню етапних пам'яток монументального зодчества, сакрального живопису (фресок, мозаїк, іконопису), шедеврів рукописної книги та багатой спадщини декоративно-ужиткових ремесел. У процесі навчання студенти опановують фахову методологію аналізу середньовічних пам'яток, набувають навичок атрибуції артефактів та вчаться розрізняти механізми адаптації візантійських канонів на місцевому ґрунті. Опанування цієї дисципліни формує у майбутніх експертів розуміння давньоруської спадщини як фундаментальної бази вітчизняного мистецтва та невід'ємної складової загальноєвропейського культурного простору.
Мета та завдання дисципліни	Мета дисципліни – сформувати у здобувачів вищої освіти цілісне уявлення про становлення та розвиток мистецтва й архітектури Київської держави IX–XIII ст. у контексті візантійських і загальноєвропейських культурно-мистецьких процесів; ознайомити з основними типами та художніми особливостями пам'яток архітектури, монументального живопису, іконопису, книжкової мініатюри та декоративного мистецтва; сформувати розуміння специфіки засвоєння й трансформації візантійської художньої традиції та становлення локальних мистецьких осередків і шкіл. Важливою складовою дисципліни є розвиток навичок мистецтвознавчого аналізу, атрибуції та інтерпретації пам'яток доби Київської Русі, а також уміння розглядати їх у більш широкому історичному, культурному й духовному контекстах. Основні завдання навчальної дисципліни: – забезпечити засвоєння здобувачами знань про генезу, еволюційні етапи та типологічні особливості

	архітектури й образотворчого мистецтва Київської Русі IX–XIII ст. у широкому соціокультурному контексті; – сформувати фахові навички комплексного мистецтвознавчого, іконографічного та формально-стилістичного аналізу пам'яток середньовічного монументального зодчества і сакрального малярства (фресок, мозаїк, ікон); – розкрити специфіку рецепції візантійської художньої традиції та науково обґрунтувати механізми формування самобутніх регіональних архітектурно-мистецьких шкіл на теренах Русі доби удільної роздробленості; – виробити практичне вміння самостійно здійснювати наукову атрибуцію, датування та іконологічну інтерпретацію збережених творів давньоруського іконопису, книжкової мініатюри й декоративно-ужиткового мистецтва; – навчити критично опрацьовувати автентичні писемні джерела (літописні зведення), археологічні матеріали, а також сучасну фахову вітчизняну й зарубіжну історіографію з обраної медієвістичної проблематики; – підготувати майбутніх мистецтвознавців до ефективного застосування набутого теоретико-методологічного інструментарію в подальшій науково-дослідній, експертно-аналітичній, музейній та пам'яткоохоронній діяльності. Знати: – основні етапи розвитку мистецтва та архітектури Київської Русі IX–XIII ст.; – характерні риси давньоруської архітектури, монументального живопису, іконопису, книжкової мініатюри та декоративного мистецтва; – найважливіші пам'ятки мистецтва й архітектури Київської Русі, їх датування, художні особливості та історико-культурний контекст; – особливості впливу візантійської художньої традиції на формування мистецтва Київської Русі та специфіку її адаптації на місцевому ґрунті; – основні типи храмових споруд, принципи їх просторової організації та систему монументального оздоблення; – основні поняття й терміни, необхідні для характеристики та аналізу пам'яток середньовічного мистецтва;
--	---

	– основні джерела та підходи до вивчення мистецької спадщини Київської Русі. Вміти: – розпізнавати основні пам'ятки архітектури та образотворчого мистецтва Київської Русі, визначати їхню хронологію, видову та стильову належність; – характеризувати художні особливості пам'яток архітектури, монументального живопису, іконопису, книжкової мініатюри та декоративного мистецтва; – здійснювати базовий формально-стилістичний та іконографічний аналіз творів мистецтва доби Київської Русі; – порівнювати пам'ятки Київської Русі з візантійськими та західноєвропейськими зразками, визначати спільні й відмінні риси; – працювати з навчальною та науковою літературою, добирати, систематизувати й критично оцінювати інформацію з різних джерел; – використовувати фахову мистецтвознавчу й архітектурну термінологію в усних відповідях і письмових навчальних роботах.
Передумови вивчення дисципліни	Передумовою для вивчення дисципліни є певний обсяг знань з таких дисциплін як «Вступ до мистецтвознавства», «Термінологія мистецтвознавства», «Протоісторія українського та світового мистецтва», «Україна: мова, історія, культура, мистецтво», які надають студентам уявлення про культурогенез загалом і про найбільш визначні пам'ятки культури і мистецтва.
Програмні компетентності	
Інтегральні компетентності	Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі мистецтвознавства або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій і методів даної галузі, а також суміжних спеціальностей, зумовлених комплексним підходом, проведення досліджень, та/або здійснення інновацій, що характеризуються невизначеністю умов і вимог.
Загальні компетенції (ЗК)	ЗК 2. Здатність зберігати і примножувати культурно-мистецькі, екологічні, моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство, використовувати різні види та форми рухової активності

	для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, розуміння професійної діяльності.
Фахові компетенції спеціальності (ФК)	СК 6. Здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі. СК 9. Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності.

Структура навчальної дисципліни:

Назви змістових модулів і тем	Денна форма				
	у тому числі				
	усього	лекції	практичні	семінарські	сам. роб.
	2	3	4	6	7
Змістовий модуль 1. Історико-культурні передумови, міфологія та монументальне здчество Київської Русі					
Тема 1. Джерелознавча база та історіографія ранньої історії Київської Русі.	4	2			2
Тема 2. Ранні слов'янські союзи.	12	2	4		6
Тема 3. Етнокультурні процеси епохи Великого переселення народів.	8	2		2	4
Тема 4. Мілітарна архітектура та фортифікації раннього Середньовіччя на теренах Київської Русі.	8	2		2	4
Тема 5. Металопластика та ювелірні комплекси ранніх слов'ян.	8	2		2	4
Тема 6. Дохристиянський світогляд та трансформація міфологічної моделі світу часів Київської Русі.	14	2	4	2	6
Тема 7. Семантика народних звичаїв і обрядовість Полісся.	4	2			2
Тема 8. Еволюція символів і знаків Київської Русі.	8	2		2	4
Тема 9. Релігійна реформа Володимира та зародження нового містобудування Київської Русі.	4	2			2
Тема 10. Монументальні символи Києва як столиці Київської Русі: Десятинна церква та Золоті Ворота.	12	2	4		6

Тема 11. Втілення візантійських сакральних канонів в інтер'єрах храмів часів Київської Русі.	8	2		2	4
Тема 12. Монументальний живопис доби розквіту Київської держави.	8	2		2	4
Разом за змістовним модулем 1	98	24	12	14	48
Змістовий модуль 2. Писемна культура, рукописна книга та декоративно-ужиткове мистецтво					
Тема 13. Генеза писемної культури та ранні епіграфічні пам'ятки Київської Русі.	4	2			2
Тема 14. Художнє оформлення давньоруських манускриптів.	8	2	2		4
Тема 15. Книжкове мистецтво часів Київської Русі: від пергаменту до окладу.	12	2	2	2	6
Тема 16. «Слово о полку Ігоревім» у літературному та культурно-мистецькому вимірах.	4	2			2
Тема 17. Архітектурна кераміка та монументальна пластика Київської Русі.	8	2		2	4
Тема 18. Текстильні ремесла: одяг та художня вишивка Київської Русі.	4	2			2
Тема 19. Декоративно-ужиткове мистецтво з металу та зброярська справа Київської Русі.	8	2		2	4
Тема 20. Спадщина Київської Русі в сучасному культурному просторі.	4	2			2
Разом за змістовним модулем 2	52	16	4	6	26
Усього годин	150	40	16	20	74
Вид контролю: Екзамен					

Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Греченко В., Чорний І., Кушнерук В., Режко В. Історія світової та української культури. Київ : Літера ЛТД, 2000. 480 с.
2. Історія світової культури. Культурні регіони: 1-90 Навч. посібник / Керівник авт. колективу Л. Т. Левчук. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: Либідь, 2000. 520 с.
3. Історія української та зарубіжної культури: навч. посіб. Б.І.Випік. Ю.А.Горбань, Я.С.Калакура та ін. За ред. С.М.Клапчука, В.Ф.Остафійчука. Київ : Вища шк.: Т-во "Знання", КОО, 1999. 326 с.
4. Клапчук С.М., Остафійчук В. Історія української та зарубіжної культури. Київ : Знання-Прес. 2004. 358 с.
5. Культура українського народу. Київ: Либідь, 1994. 272 с.
6. Лекції з історії світової та вітчизняної культури. Львів : Світ, 2005. 568 с.

Додаткові:

7. Лосєв І.В. Історія і теорія світової культури: Європейський контекст. Київ : Либідь, 1995. 294 с.

8. Висоцький С. Азбука з Софіївського собору у Києві та деякі питання походження кирилиці. Мовознавство. 1976. № 4. С. 76 с.
9. Волинська ікона: дослідження та реставрація. Науковий збірник. Випуск 21. Матеріали XXI міжнародної наукової конференції, м. Луцьк, 16 – 17 жовтня 2014 року. Луцьк, 2014. 352 с.
10. Історія української культури: У 5-ти т. / Історія культури давнього населення України. Т. 9. НАН України. Патон Б. Є. /голов. ред. /. Київ : Наук. думка, 2001.
11. Історія українського мистецтва : у 5 т. Київ : ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2006-2011. Томи перший та другий.
12. Коваль І. М., Миронюк І. Ф. Сучасна археологія княжого Галича і Галицької землі. Монографія. Івано-Франківськ : «Нова Зоря», 2015. 320 с.
13. Культурологія: теорія та історія культури. Навч. посіб. Видання 2-ге, перероб. та доп. / за ред. І. І. Тюрменко. Київ: Центр навчальної літератури, 2005.
14. Попович М. В. Нарис історії культури України. Київ : "АртЕк", 1998.
15. Степовик Д. В. Історія української ікони Х – ХХ ст. Київ, 1996.
16. Толочко О. П., Толочко П. П. Україна крізь віки: У 15-ти т. Київська Русь. Т. 4. Київ : Альтернатива, 1998.
17. Толочко П. П. Київська Русь. Київ, 1996.
18. Уманцев Ф. С. Мистецтво Давньої України. Історичний нарис. Київ: Либідь, 2002. 328 с.
19. Шевлюга О. А. Розвиток українського іконостаса Х–ХVI ст. Дис. на здобуття наукового ступеня канд. мист-ва за спец. 17.00.05 образотворче мистецтво. Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури. Київ. 2019. 245 с.

Інтернет ресурси:

1. Міністерство освіти і науки України: офіційний вебсайт. URL: <https://mon.gov.ua>.
2. Монографічні видання Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. URL: https://www.etnolog.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=2632&Itemid=532.
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: nbuv.gov.ua.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Назви змістових модулів і тем	Дата проведення	Формат контролю	Максимальна кількість балів
Змістовий модуль 1. Історико-культурні передумови, міфологія та монументальне	Лютий – березень	Конспектування наукових джерел, презентація, творча	240

зодчество Київської Русі		робота, тестування (МКР)	
Змістовий модуль 2. Писемна культура, рукописна книга та декоративно-ужиткове мистецтво	Квітень – травень	Конспектування наукових джерел, презентація, практичні завдання, тестування, екзамен	103
Усього балів за 2 семестр:			343
Максимальна кількість балів за поточну роботу при Екзамені дорівнює 60 балів (60/343)			343
Мінімальна кількість балів за поточну роботу при Екзамені дорівнює 36 балів (36/205)			205
Коефіцієнт визначення успішності ($60/343 = 0,175$)			0,175
Екзамен 40 балів			40
Разом за дисципліну			100

№ п/п	Вид діяльності	Максимальна кількість балів	Одиниць	Всього
1	Відвідування лекцій	1	20	20
2	Відвідування семінарських і практичних занять (10 семінарських, 8 практичних)	1	18	18
3	Робота на семінарських і практичних заняттях	10	18	180
4	Самостійна робота	5	20	100
5	Модульна контрольна робота (МКР)	25	1	25
Максимальна кількість балів за поточну роботу при екзамені дорівнює 60 балів (60/343)				343
Мінімальна кількість балів за поточну роботу при екзамені дорівнює 36 балів (36/205)				205
Коефіцієнт визначення успішності ($60/343 = 0,175$)				0,175
Екзамен 40 балів				40
Разом за дисципліну				100

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку

90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

ТЕХНІЧНЕ ТА ІНСТРУМЕНТАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Робоча програма	Робоча програма навчальної дисципліни «Історія мистецтва та архітектури Київської Русі» для здобувачів вищої освіти за першим освітнім ступенем (освітньо-кваліфікаційним рівнем «Бакалавр») за спеціальністю В4 «Образотворче мистецтво та реставрація», ОПП «Мистецтвознавство». КДАДПМД імені М. Бойчука. 2026. 29 с.
Необхідне обладнання, устаткування	Комп'ютерна техніка (ноутбук, стаціонарний комп'ютер, графічний планшет) з можливістю демонстрації текстових і графічних матеріалів і виходу до мережі Інтернет.
Програмне забезпечення	Програми, необхідні для виконання завдань: Microsoft Word, Power Point та інші.
Матеріали, інструменти	Не передбачено

ПОЛІТИКА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Політика щодо академічної доброчесності	Студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності у своїх роботах. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Якщо під час поточного контролю виявиться використання чужих ідей, студент втрачає право отримати бали за т ему, або може виконати нову роботу, яка буде оцінена із заниженням балів.
--	--

Політика щодо відвідування занять	Пропуски занять без поважних причин неприпустимі (причини пропуску мають бути підтверджені). Усі роботи студентів повинні бути завантажені на кафедральний Гугл диск. Відсутність виконаних практичних завдань із дисципліни є підставою до не зарахуванню семестрової оцінки.
Політика щодо термінів виконання завдань і перескладання	Якщо студент пропустив певну тему, він повинен самостійно відпрацювати її та на наступному занятті відповісти на ключові питання. Довгострокова відсутність студента на заняттях без поважних причин дає підстави для незаліку з дисципліни. Додаткові заняття у таких випадках не передбачені.
Політика щодо правил поведінки на заняттях	На проведення занять з дисципліни з розповсюджуються загально прийняті норми і правила поведінки, затверджені документом «Правила поведінки здобувачів вищої освіти в Київській державній академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука». Вітається власна думка студентів з теми заняття, активне обговорювання проектних проблем, аргументоване відстоювання авторської позиції. Разом із тим під час занять не допускаються дії, які порушують порядок і заважають навчальному процесу, у тому числі користування мобільними телефонами для розмов, запізнення на заняття без поважних причин, не реагування на зауваження викладача.
Політика щодо комунікації з викладачем	Поза заняттями офіційним каналом комунікації з викладачем є електронні листи і тільки у робочі дні на пошту викладача. Умови листування: 1) в темі листа обов'язково має бути зазначена назва дисципліни (скорочено — ІД); 2) в полі тексту листа позначити, хто звертається — анонімні листи розглядатися не будуть; 3) файли підписувати таким чином: прізвище_ завдання. Розширення: текст — doc, docx, ілюстрації — pdf. Окрім роздруківок для аудиторних занять, роботи для рубіжного контролю мають бути надіслані на пошту викладача. Консультування з викладачем в стінах академії відбуваються у визначені дні та години.

Детальнішу інформацію щодо компетентностей, результатів навчання, методів навчання, форм оцінювання, самостійної роботи наведено у [Робочій програмі](#) навчальної дисципліни.

Розробник (розробники) силабусу
навчальної дисципліни

(підписи, прізвища, ініціали) Леонтєва О.В.

(підписи, прізвища, ініціали) Босий О.Г.

Гарант освітньої програми

(підпис, прізвище, ініціали) Кашшай О.С..

Завідувач кафедри

(підпис, прізвище, ініціали) Кашшай О.С.

Силабус затверджено
на засіданні кафедри мистецтвознавства і мистецької освіти

від «27» серпня 2026 р., протокол №1